

**UNIVERSITAT
JAUME·I**

TREBALL FINAL DE GRAU EN MESTRA D'EDUCACIÓ INFANTIL

Títol: Com fomentar les relacions personals dels alumnes d'una aula d'un Centre rural agrupat (CRA) mitjançant una unitat didàctica basada en les Arts Plàstiques.

Nom de l'alumna: Tània Adell Guimerà.

Nom de la tutora de TFG: Rosa Ana Escoín Morellà.

Àrea de Coneixement: Didàctica de l'Expressió Plàstica.

Curs acadèmic: 2016/2017

ÍNDEX

1. AGRAIMENTS.....	3
2. RESUM I PARAULES CLAU.....	4
3. INTRODUCCIÓ.....	5
3.1. Marc teòric.....	5
3.2 Interès actual del problema i estat de la qüestió.....	10
4. OBJECTIUS.....	11
5. METODOLOGIA	
5.1. Denominació i fonaments epistemològics de la metodologia.....	12
5.2. Característiques generals principals.....	13
5.3. Tècniques de recollida de dades i instruments de documentació d'esdeveniments.....	13
6. RESULTATS.....	14
6.1 Obres finals.....	15
6.2 Documentació del procés creatiu.....	15
7. CONCLUSIONS.....	18
8. DOCUMENTACIÓ, BIBLIOGRAFIA I REFERENCIES.....	19
9. ANNEXOS.....	20

1. AGRAIMENTS

M'agradaria agrair en primer lloc l'ajuda incondicional per part de la meva tutora del treball de final de grau, Rosana, per la seva paciència, per entendre que no era tan fàcil assistir a les reunions per a mi i per donar-me idees quan jo creia que m'havia quedat estancada. No tinc cap dubte de què sense la seva perseverança no hagués aconseguit fer aquest treball.

Al meu pare i a la meva mare per recolzar-me de manera incondicional i no dubtar en cap moment de mi.

2. RESUM I PARAULES CLAU

Aquest treball de final de grau pren com a punt de partida la següent hipòtesi; Com podem fomentar les relacions personals dels alumnes d'una aula CRA dintre d'aquesta? Ja que és dintre de l'aula on sorgeixen segregacions per nivells d'edat en aquests tipus d'escoles. Fruit d'aquestes segregacions alguns alumnes poden sentir inferioritat en vers els altres.

Per a crear les bases de la hipòtesi plantejada es realitza un qüestionari a diversos components de la comunitat educativa, per a establir els components i la forma de treball en una aula CRA. Per aquest motiu es plantegen un seguit d'objectius que busquen apropar l'alumnat dintre de l'aula i fer que naixin entre ells relacions personals basades en el respecte i l'amistat. Els objectius són: fomentar les relacions personals entre l'alumnat, introduir el treball cooperatiu dintre de l'aula i desenvolupar la creativitat i el pensament crític des de la perspectiva grupal. Per a tractar el tema s'ha elaborat una proposta d'unitat didàctica que fomenta el treball cooperatiu dintre de l'aula.

Paraules clau: Escola rural, creativitat, arts plàstiques, relacions personals, cooperació i col·laboració.

3. INTRODUCCIÓ

Com a conseqüència d'una reflexió personal sobre el treball a les aules d'una escola rural agrupada (CRA) sorgeix aquest treball. En aquest, es pretén oferir un seguit de mètodes de treball agrupats en una unitat didàctica que fomenten aquestes relacions entre l'alumnat de diferents edats que conformen una aula CRA tenint en compte els aspectes que caldria millorar per a fomentar el treball conjunt, en definitiva, reflexionar sobre la hipòtesi plantejada inicialment i veure les possibles actuacions mitjançant diverses tècniques de documentació.

Per a realitzar aquest treball a banda de la recerca bibliogràfica s'ha sol·licitat la participació de diferents membres de la comunitat educativa com són; docents, alumnes en pràctiques i familiars. S'han utilitzat qüestionaris per a tenir una visió més amplia sobre el tema a tractar i observar diversos punts de vista (agrupacions dintre de l'aula, Un altre aspecte important ha estat l'observació directa que he pogut dur a terme al realitzar el pràcticum II en una aula d'un centre CRA.

La hipòtesi analitzada en aquest Treball de Final de Grau es desenvolupa en tres parts diferenciades. La primera recull l'interès actual del problema, l'estat de la qüestió amb el marc teòric. La segona presenta els objectius que es pretén aconseguir i la metodologia de treball proposada. La tercera part organitza la informació recollida a través de les enquestes, entrevistes i observació directa dintre de l'aula. Finalment trobem els resultats i les conclusions que s'extrauen de la hipòtesi plantejada aportant propostes de caràcter objectiu i pedagògic.

3.1. Marc teòric

En primer lloc m'agradaria donar una visió general sobre l'evolució de les arts plàstiques en l'escola, la seva utilització i la seva importància en vers l'educació. En el quadre que es presenta seguidament es contemplen les idees principals de l'educació artística al llarg de l'història.

És a l'antiguitat on sorgeixen les primeres mostres de la relació entre art i dibuix, considerades "útils per a la vida" però també per a observar la bellesa en els cossos. A grans trets des de l'antiguitat fins al renaixement, l'alumnat aprèn a fer el que veu en el seu mestre i ho continua. L'art és tractat com un ofici i consisteix en el saber fer, considerat com un cosa purament procedimental.

És del renaixement al Romanticisme on sorgeixen els primers centres educatius, van ser les primeres acadèmies, on es tenia el dibuix com el fonament de totes les Belles Arts. L'orientació del art era especialitzada i professional. Aquest tipus d'ensenyament estava fonamentat en la realització de còpies de dibuixos de grans mestres i en cap moment es buscava el desenvolupament de la creativitat de l'alumnat.

Període	Característiques del dibuix	Autors
L'antiguitat	És matèria escolar	Aristòtil
L'edat mitjana	No hi ha sistema escolar No hi ha escoles de dibuix Tallers professionals/gremis	Teòfil Cennini
Del Renaixement al Romanticisme	No hi ha sistema escolar Escoles de dibuix: manuals i mètodes per a artistes Imitar la naturalesa i buscar la bellesa	Alberti Leonardo da Vinci Durero Vasari
El segle XX (1.886-1.942)	Es descobreix el dibuix infantil Orientacions entorn de l'educació artística: aprenentatge, desenvolupament espontani i natural, bon gust	Ricci Cizek Luquet Freinet
El segle XX (1.942-2009)	Diferents enfocaments de l'educació artística: autoexpressió creativa, enfocament disciplinari, educació i cultura visual. Revistes d'investigació.	D'Amico Read Lowenfeld Feidman Eisner Gardner

L'evolució de les arts plàstiques dintre de l'història com podem observar és notòria, tan important és saber el punt de partida i la seva evolució com el seu estat actual. L'educació artística sempre ha estat un tema no lliure de controvèrsia, s'ha plantejat des de les editorials amb els seus llibres que proposen la còpia de dibuixos que se'ls presenten als alumnes conjuntament amb una proposta de manualitats, cosa que dona poc marge a que els alumnes expressessin de manera lliure la seva creativitat. Arribant a aquest últim curs l'educació plàstica que podem trobar a les aules és més variada, són moltes les escoles que no utilitzen els llibres ja que es poden treballar els mateixos continguts sense aquest recurs. També en l'actualitat moltes escoles imparteixen l'assignatura en la llengua anglesa.

En l'Educació infantil aquests aspectes s'han desenvolupat de diferent manera, no acabant morint amb tanta facilitat als llibres per a desenvolupar aquesta assignatura a banda s'entén com una assignatura global, és la plàstica la que ajuda a desenvolupar molts continguts que no són d'ella. Alguns autors consideren que s'ha tornat com la matèria flotador que ajuda a totes les altres però no té un espai propi. Hi ha que vigilar amb la manera en que s'utilitza la

plàstica, a banda de deixar uns resultats estètics que atreuen a l'alumnat a de proporcionar coneixements i també desenvolupar la creativitat d'aquests.

A banda de conèixer el tracte que a rebut l'educació plàstica i la importància d'aquesta al llarg de l'història és important per a la realització d'aquest treball de final de grau presentar diferents teories sobre l'aprenentatge col·laboratiu i cooperatiu. L'eix fonamental de la proposta serà la plàstica per la seva evolució i la seva visió dirigida a fomentar la creativitat i el pensament crític en els infants. Aquesta matèria permet als infants expressar la seva manera d'entendre allò que els envolta. Alguns autors la defineixen com a un procés creador, ja que ajuda, entre altres coses, al desenvolupament afectiu, motriu i cognitiu de l'alumnat.

Les propostes d'activitats d'aquesta unitat didàctica tindran un fonament basat en diversos components. El principal serà el joc però anirà lligat a l'aprenentatge col·laboratiu i cooperatiu que pretenen fomentar el treball en equip i buscar el bé comú i la victòria del grup per sobre de les individualitzacions. Amb ells volem que els alumnes no sols se sentin realitzats sinó que a més a més sentin que formen part d'un tot. Tots aquests aspectes ajuden a reforçar el vincle personal de l'alumnat d'una aula i també a fomentar un clima de respecte i companyonia. El professorat ha de tenir un alt grau d'implicació per a que l'ambient de l'aula sigui favorable en tots els aspectes, també en la selecció el material tindrà una repercussió sobre el treball final. El professor ha d'adoptar el rol de mediador en aquests aprenentatges.

L'aprenentatge cooperatiu es definit pels seus autors com "l'ús instructiu de grups petits per a que l'alumnat treballi conjuntament i al mateix temps realitzi avenços en el seu propi aprenentatge i el que es produeix de la interrelació. Per a aconseguir aquesta meta es requereix planificació, habilitats i coneixement dels efectes de les dinàmiques de grup".(Johnson & Johnson, 1991)

D'aquesta manera s'entén l'aprenentatge cooperatiu com a les activitats que no es poden realitzar sense la col·laboració de tots els membres del grup, només aconseguint l'èxit si l'aconsegueix la resta del grup, com molt bé ens diu la teoria això comporta que no es possible tenir èxit si la resta de grup no en té. Així que com afirma Kagan (1994) "l'aprenentatge cooperatiu es refereix a una sèrie d'estratègies instruccionals que aproximen a la interacció cooperativa d'estudiant a estudiant, sobre algun tema, com una part integral del procés d'aprenentatge".

Per altra banda **l'aprenentatge col·laboratiu**, que dona un enfocament que es centra en les aportacions que fan els components del grup a l'hora de construir el coneixement, aquest aprenentatge defensa la participació de les parts que conformen un tot. L'aprenentatge col·laboratiu és "un sistema d'interaccions dissenyat amb molta cura que organitza i inclou l'influència entre els integrants d'un equip. Es desenvolupa a través d'un procés gradual en el que cada membre es sent mútuament compromès amb l'aprenentatge de la resta generant una interdependència positiva que no implica competència".(Johnson y Johnson, 1998).

Aquest tipus d'aprenentatge pretén que el grup comparteixi l'autoritat que cada component accepti la seva part de responsabilitat sobre les produccions del grup, també promou l'assertivitat en els components podent donar tots el seu punt de vista i debatent-lo sempre respectant les opinions dels altres. Per a que aquests aspectes funcionen és important que la finalitat grupal sigui clara i estigui ben delimitada, per a que d'aquesta manera els components puguin centrar millor les seves actuacions. El que ha de ser après només pot aconseguir-se si el treball en grup s'ha realitzat amb ajuda de la col·laboració. És el grup el que decideix com realitzar la tasca, quins seran els procediments a seguir, com dividir les tasques a realitzar."(Gros, 2000).

Tot seguit podem observar en la següent taula els principis bàsics de l'aprenentatge cooperatiu proposats per Spencer Kagan i els principis de l'aprenentatge col·laboratiu que ens proposa Lucero, M. M.

PRINCIPIS BÀSICS DE L'APRENTATGE COOPERATIU (SPENCER KAGAN)	PRINCIPIS BÀSICS DE L'APRENTATGE COL·LABORATIU (LUCERO M. M.)
INTERDEPENDÈNCIAPOSITIVA	INTERDEPENDÈNCIA POSITIVA
RESPONSABILITAT INDIVIDUAL	CONTRIBUCIÓ INDIVIDUAL
INTERACCIÓ SIMULTÀNEA	INTERACCIÓ
PARTICIPACIÓ IGUAL	HABILITATS PERSONALS I DE GRUP

Com podem observar en la taula anterior els principis bàsics que presenten aquests dos autors poden ser molt útils lligats a la plàstica per a treballar les relacions personals dels infants, aquests principis faran que la proposta prengui significat. La interdependència positiva que pretén aconseguir l'objectiu proposat pel grup, que tots els components busquen la mateixa finalitat i també demostrar confiança en vers tots els components i que

tots se sentin igual de necessaris. Aquest principi està lligat estretament a la contribució o responsabilitat individual de cada membre, consisteix a assumir responsabilitats en vers al grup.

Els dos autors també parlen de la interacció del grup en la que serà necessària la comunicació verbal conjuntament amb el consens del grup per a la presa de decisions, la retroalimentació i el reforç per part del grup tindran una gran repercussió per a aconseguir l'objectiu marcat. La participació igual de tots els components del grup pren especial rellevància en els principis proposats per Spencer Kagan perquè veu una carència en aquest punt, no és suficient ajuntar als alumnes sinó que cal formar la competència social d'aquests amb estratègies per a fer front a les responsabilitats que demanda el grup. Lucero M.M. proposa com a últim principi les habilitats personal i de grup, fent referència aquesta a com els infants han de viure des de dintre del grup el seu desenvolupament individual que al mateix temps anirà lligat al desenvolupament del grup i d'habilitats grupals com poden ser: l'escolta activa, la participació, el lideratge, la coordinació, etc.

Per últim i no menys important també formaran part d'aquest treball el pensament crític i les intel·ligències múltiples. Una de les definicions que més claredat aporta sobre el pensament crític és la que fa Ladislau Girona des del seu blog. "El pensament crític és el que ens permet dur a terme l'anàlisi sistemàtic dels enormes volums d'informació als que hem de fer front seleccionat aquella part rellevant per a nosaltres; és el que ens permet construir opinions pròpies al respecte i poder decidir què donem per vàlid i veritable; és una habilitat bàsica per poder parlar de ciutadans lliures – capaços de controlar la seva pròpia vida personal i professional-, competents i responsables."

És amb aquest pensament crític que es pretén despertar en els infants actituds crítiques en vers el seu entorn, a conèixer la raó de les seves accions i també veure quin és el rol que volen adquirir en aquesta societat. Els alumnes estan exposats constantment a normes i directrius que molts cops els són imposades, aportant-los la paraula i la possibilitat de decidir podem aconseguir que vegin les repercussions dels seus pensaments i com aquests repercuteixen en els seus companys i en tota la comunitat educativa.

En altres teories en les quals es recolza aquest treball són la teoria de Jean Piaget i la de Lowenfeld. Aquestes ajudaran a establir unes bones bases per a la metodologia que es vol seguir. La proposta d'unitat pren com a punt de partida les quatre etapes del desenvolupament cognitiu que proposa **Jean Piaget** (1896-1980). Aquest autor defensa que els infants aprenen gràcies a la maduració biològica i mitjançant la interacció amb els objectes que els envolten veuen les possibilitats i característiques d'aquests aconseguint l'adaptació al seu entorn. Respectar els temps d'adaptació dels més petits serà un factor important en aquesta proposta d'unitat. Les etapes són quatre però ens centrarem concretament en l'etapa preoperacional: Des dels dos als set anys aproximadament, els infants comencen a adquirir la capacitat de sentir empatia amb les persones que els envolten i pensar com se sentiran.

Un altre autor en el qual es basa la metodologia d'aquesta proposta és **Lowenfeld** (1947) va procurar que els entorns educatius basessin l'atenció en el nen i el seu desenvolupament creatiu, deixant en certa manera en un segon lloc els continguts però buscant que es desenvolupi la necessitat de pensar, sentir i percebre. Amb ambdues visions aquest treball busca una metodologia que desencadeni un desenvolupament cognitiu i fomenti les capacitats individuals dels alumnes al mateix temps que treballant-les en grup es nodreixin entre si i aconsegueixen així l'objectiu principal.

3.2 Interès actual del problema i estat de la qüestió

El tema en el qual se centra aquest treball de final de grau és sobre com fomentar les relacions personals dels alumnes d'un CRA dintre de l'aula. Les relacions d'aquests es fomenten sobretot a l'hora del pati, però un cop tornen a l'aula se segreguen per cursos de nou. Els cursos que es troben en una mateixa aula se solen distribuir per edats en taules separades i treballen els seus continguts per separat, quasi sense tenir contacte amb la resta de companys de l'aula. En algunes aules trobem el joc per racons en el que participen tots els alumnes en el cas de les aules que només tenen alumnes d'infantil i en les aules que hi ha alumnes de primària només són els d'infantil els que juguen als racons, en aquest espai també es fomenten les relacions entre els infants, però una vegada més de manera més lúdica i sempre distribuïts en petits grups que van rotant, ja que els racons no tenen capacitat perquè tots els infants juguen junts al mateix temps.

Considerant aquest aspecte nociu per a l'alumnat a l'hora de relacionar-se dintre de l'aula amb els seus companys indiferentment de la seva edat aportarem recursos que mitjançant la plàstica buscaran fomentar les relacions personals dels alumnes dintre de l'aula amb la proposta d'unitat. L'escola sobre la que es dissenyarà aquesta proposta és una escola rural

agrupada formada per tres aularis. Els professors d'aquest no s'han de limitar solament a fer que els alumnes aprenguin sinó a tractar amb les famílies que moltes vegades tenen bona voluntat però pocs recursos. Afegint-se a aquesta dificultat està també el no poder portar als infants a activitats extraescolars un cop acabat l'horari escolar. Les agrupacions en aquesta escola són variades i dintre d'algunes aules d'infantil es troben alumnes del primer cicle de primària també.

La situació en què es troba el tema que he exposat abans queda molt restringit, ja que no queda reflectir per cap autor. Trobem algunes aportacions sobre com es treballa a les aules d'un CRA en algunes entrevistes i articles científics com "La escuela rural: ventajas, inconvenientes y reflexiones sobre sus falsos mitos" escrit per Carolina Hamodi i Sara Aragués Garde. En què es tracten aspectes com la diversitat relacionada al context demogràfic, físic, econòmic i cultural entre altres. També el que suposa estar situat en un lloc amb poca densitat de població, tot i que la participació i implicació de les famílies és elevada.

Per últim ens queda reflexionar sobre que podríem fer per a millorar el tema de la hipòtesi que ens ocupa, d'aquí és on surt el plantejament de crear una unitat didàctica que ajudi a fomentar aquestes relacions, que vagi més enllà del joc lúdic, que integri la plàstica de manera significativa i que mitjançant el joc puguin crear relacions personals amb tots els alumnes de l'aula en la qual es troben, sense cap tipus de limitació.

4. OBJECTIUS

Com a objectiu general d'aquest treball de final de grau em proposo; Fomentar les relacions personals entre els alumnes d'una aula CRA mitjançant l'art. Considerant els aspectes proposats en el marc teòric com a fonaments per a desenvolupar una proposta d'unitat didàctica capaç de superar amb èxit l'objectiu principal d'aquest treball.

A banda de l'objectiu principal que persegueix aquesta proposta, hi ha un seguit d'objectius específics que es concretaran i es treballaran en les sessions de la unitat didàctica, aquest són:

- ❖ Crear material i recursos didàctics artístics per fomentar les relacions entre l'alumnat.
- ❖ Introduir el treball cooperatiu i col·laboratiu com a mètodes d'experimentació mitjançant l'art.
- ❖ Treballar la creativitat des de la perspectiva grupal.
- ❖ Desenvolupar el pensament crític en els infants.
- ❖ Potenciar el sentiment de companyonia envers els companys de l'aula.

5. METODOLOGIA

2.4.1. Denominació i fonaments epistemològics de la metodologia.

Per a establir la metodologia amb la qual es durà a terme la proposta he tingut en compte els qüestionaris realitzats a professors i alumnes de pràctiques que han dut a terme la tasca docent en escoles rurals. Cal esmenar que les enquestes s'han realitzat en dos centres CRA diferents i dintre d'aquests en aularis diferents els quals no seguien el mateix projecte entre ells ni la mateixa estructura per a distribuir els elements de l'aula.

Amb els **qüestionaris** he pogut observar que no es treballa d'una única manera en aquest tipus d'aules, en totes les aules s'utilitzen els llibres (tant per a primària com per a infantil). En les aules que només hi ha nivells d'infantil hi ha alguns racons a l'aula però els infants se segueixen segregant molts cops per nivells a l'hora del joc per racons o joc lliure. Dintre de les aules que trobem nivells d'infantil i primària els racons es redueixen i si en trobem a l'aula, només els utilitzen els alumnes d'infantil, creant major segregació dintre de l'aula. La proposta busca una metodologia que els mostri als infants que tots poden participar i que cadascun d'ells és una peça clau dintre de l'activitat. S'utilitzen els projectes a l'aula com a recurs d'aprenentatge, però un cop més en les aules que trobem alumnes de primària no es realitzen projectes de manera continuada.

La metodologia que segueix la proposta d'aquest TFG és la **participació activa** partint del desenvolupament cognitiu dels infants i de les etapes del dibuix infantil, les bases establertes pels diferents autors ajudaran a explicar la connexió entre els diferents enfocaments metodològics proposats.

Durant molts anys dintre del sistema educatiu només s'havia buscat que els alumnes donessin un seguit de resultats. Aquesta educació era de caràcter institucional, on l'alumnat havia de memoritzar el que la figura protagonista del professor li oferia. Com ve afirma la Coordinadora Pedagògica de Pedagogia, Gema Martín Ruiz, en l'article Enseñanza: hacia una metodología activa, al llarg dels temps aquestes concepcions han anat evolucionant buscant diferents tipus de metodologies. A partir del segle XIX van anar apareixent altres metodologies i entre elles la metodologia activa, aquesta permet fer el procés d'aprenentatge més flexiu, buscant que aquest sigui una experiència per als infants amb un caràcter lúdic que promou la interacció dels aprenents.

Per últim la proposta que he elaborat està basada en quatre artistes que treballen la pintura, la fotografia, l'escultura, el gravat i la ceràmica. Els artistes seleccionats són: Pablo Ruiz Picasso, Vicent van Gogh, Joan Miró i Ferrà, Joan García Ripollés i Cristina Guzmán

Traver. He decidit seleccionar artistes que foren pròxims als infants, alguns de la comunitat Valenciana i altres d'Espanya per a mostrar als infants l'art que els envolta, però també he escollit a Van Gogh perquè coneguin un artista procedent d'un altre país.

Joan Miró destaca dintre del surrealisme, les seves obres no deixen indiferents a ningú, criden l'atenció per les seves composicions d'objectes. Juntament amb **Ripollés i Picasso** els he escollit per a treballar les seves obres per com utilitzen el color, les formes i la seva peculiar manera d'entendre la figura humana així com les seves escultures que seran tractades i serviran d'inspiració als infants per a realitzar els seves creacions pròpies. D'altra banda he elegit **Van Gogh** en l'època de les pintures de paisatges, per la seva manera de representar les figures dels arbres i les tons de colors emprats. Per últim i no menys important he escollit a **Cristina Guzmán** per a representar la fotografia i sobretot l'escultura, aquesta segona la treballa mitjançant l'argila, és important que els infants coneguin els diferents materials amb què podem treballar per a fer una escultura.

5.2. Característiques generals principals

Les principals característiques de la metodologia d'aquest treball de final de grau són les següents:

- ❖ La participació activa de tot l'alumnat de l'aula.
- ❖ La recerca de la meta que estableix l'activitat mitjançant el treball cooperatiu.
- ❖ Desenvolupar el pensament crític de l'alumnat mitjançant l'expressió oral en gran grup.
- ❖ Fomentar la companyonia amb activitats en que el grup ha de recolzar a tots els seus membres.

5.3. Tècniques de recollida de dades i instruments de documentació d'esdeveniments

Les tècniques directes emprades per a la recollida de dades han estat primerament l'enquesta. Un dels instruments emprats per a la recollida de dades que ha servit per a delimitar el punt de partida d'aquest treball de final de grau a estat un qüestionari realitzat a professionals que treballen en centres rurals agrupats i també a alumnes que han dut a terme l'assignatura del pràcticum en aquest tipus de centre. Les preguntes d'aquest amb resposta tancada fan que la seva estructuració sigui més elevada, amb ell es pretén saber en la mesura que repeteixen determinades conductes i situacions dintre d'una aula CRA.

Una altra tècnica directa emprada per a la recollida de dades a estat l'observació, els instruments han estat un registre anecdòtic i una escala d'estimació. Ambdues les farà

servir la mestra en el transcurs de la proposta d'unitat i serviran per a recollir les conductes i saber si els objectius establerts prèviament han estat aconseguits satisfactòriament.

El registre anecdòtic servirà per a descriure les conductes i situacions sorgides entre els membres del grup a l'hora de realitzar les sessions de la proposta. En ell quedaran reflectides les manifestacions externes que són observables directament per la persona que farà el paper de moderadora en les sessions. Incorporarà també un apartat de valoracions de l'observador. Un altre instrument d'observació serà l'escala d'estimació on es valorarà numèricament el grau d'adquisició per part del grup dels objectius establerts en les diferents sessions analitzant les conductes que han dut a terme els alumnes.

6. RESULTATS

En aquests apartats es presenten els resultats que s'extreuen d'aquest treball de final de grau després d'haver indagat en diverses metodologies i maneres de procedir a l'aula he creat una bateria de materials i recursos didàctics agrupats en una unitat didàctica sobre l'art per a ajudar al foment de les relacions de l'alumnat d'una aula CRA.

Aquesta proposta està plantejada per a dur-se a terme durant cinc setmanes a l'inici del curs (de meitat de setembre fins a principis d'octubre), ja que és llavors quan s'estableixen les primeres relacions dintre de l'aula. Les sessions que la formen són quinze, es realitzaran tres cada setmana; dimarts, dijous i divendres a la tarda. Abans de començar amb la unitat s'informarà les famílies amb una nota perquè sàpiguen que es treballarà a l'aula i puguin aportar la seva ajuda a través de l'aportació i materials reciclats i de la participació en una de les sessions.

La durada aproximada de les sessions serà d'una hora i mitjà. Totes les sessions tenen la mateixa estructura, estan dividides en tres parts. L'inicial on es realitzarà una assemblea que sobretot servirà als infants per a parlar dels temes tractats en les sessions anteriors, repassar el que s'ha treballat i també on la mestra llançarà futures preguntes i introduirà el treball de la sessió. La part central de les sessions consistirà a desenvolupar diversos tallers i activitats que implicaran a tots els alumnes de l'aula fent que interaccionen entre si per aconseguir un objectiu comú. Finalment totes les sessions contaran amb una part final que servirà de resum del que s'ha treballat, buscant el desenvolupament del pensament crític, també en algunes sessions es deixarà temps perquè els infants experimenten lliurement amb el racó dels artistes.

Els agrupaments que es faran servir buscant fomentar les relacions de l'alumnat seran diversos; per parelles, en gran grup i en petit grup. A causa del nombre reduït d'alumnes

que es poden trobar dintre d'una aula CRA els grups no seran molt nombrosos. Disposarem l'alumnat de diverses maneres, utilitzarem tota l'aula i també el racó dels artistes que ells mateixos construiran.

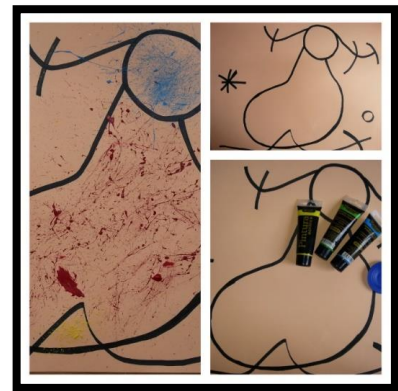
Els recursos didàctics que s'utilitzaran al llarg de la unitat didàctica són de fàcil accés i els podem trobar a l'aula entre altres, alguns seran els següents: pinzells, raspalls de diferents grandàries (de les dents, de les ungles, de la roba...), làmines dels treballs de diferents autors, material per a crear pasta de sal (sal, farina, aigua i colorant alimentari), paper continu, fulls de colors, tisores, pega, etc.

6.1 Obres finals

Les activitats que es duran a terme al llarg de les sessions estan desenvolupades en fitxes a l'annex 1

6.2 Documentació del procés creatiu

- Sessió 2: Quadres per al mural
 - Inspirats en les pintures de Joan Miró dibuixarem amb llapis en diverses cartolines grans, ho repassarem amb retoladors.
 - Procedirem a pintar-ho amb pintura acrílica i un raspall de dents per a treballar la tècnica de l'esquitx.

- Sessió 3: Fem els nostres puzles.
 - Repartirem cartolines de diverses formes als grups.
 - Dibuixarem les mans dels components del grup.
 - Pintarem amb esponja i purpurina.
 - Marcarem les formes i les tallarem per a crear els puzles.
 - Ho plastificarem, per a que sigui més resistent.

- Sessió 5: Quin quadre serà?
 - La mestra dibuixarà prèviament en els fulls DIN A-4 el quadre de la nit estelada i ho repassarà amb retoladors.
 - Es repartiran per parelles els fulls per a pintar-les amb ceres i després les envernissarem.

- Sessió 6: Dissenyem peces de roba:
 - Retallarem el coll i les mànigues de la bossa de brossa.
 - Retallarem i encunyarem el paper adhesiu creant figures geomètriques, ho apegarem a la bossa.

- Sessió 7: Concurs d'escultures.
 - Seleccionarem els tubs que més ens agraden.
 - Els decorarem amb pintura de dits.
 - Disposarem la forma que més ens agradi i ho apegarem amb cola calenta.

- Sessió 10: El nostre taller de ceràmica.

- Realitzarem pasta de sal (una part d'aigua i una de sal per dues de farina), la modelarem per a crear les escultures.
- Aquesta pasta es pot coure al forn o deixar-se assecar a l'aire.
- Un cop seca la pintarem amb pintura acrílica o pintura de dits.

- Sessió 8: El lladre de quadres.

- En la primera part l'alumnat realitzarà un autoretrat d'ells mateixos.
- Amb dues cartolines rectangulars es realitzarà la part del taulell on aniran els quadres i el camí pel qual avançarà el lladre.
- El dau tindrà tres signes de lladre que faran que aquest avanci pels nombres o retrocedeixi. El digne més i menys es per als alumnes hi haurà d'agafar un quadre o deixar-lo quan llancen el dau i els surti això.

7. CONCLUSIONS

Arribat el moment de desenvolupar les conclusions que s'extreuen de l'elaboració d'aquest treball de final de grau. Començaré parlant de la proposta d'unitat que he elaborat, destinada a fomentar les relacions personals dels alumnes mitjançant l'educació artística i el treball cooperatiu.

Sobre la proposta resultant he de destacar la manera en què estan plantejades les seves activitats per a aconseguir l'objectiu principal. Aquestes procuren que tot l'alumnat tingui veu en el transcurs de les sessions, deixant de banda la superioritat de la qual ens parlava alguna mestra als qüestionaris inicials. Aquesta superioritat quedarà abatuda amb les activitats grupals de la unitat didàctica, en les quals cada component del grup és essencial per a aconseguir la tasca final. L'educació plàstica ajudarà al fet que l'aprenentatge cooperatiu sigui motivador, ja que aquesta té un fons en algunes ocasions molt lúdic. La viabilitat de la unitat didàctica quan observem els materials amb els quals es proposa treballar fan que aquest sigui més accessible dintre de les aules. Moltes vegades no es tracta de buscar materials amb què no s'ha treballat, sinó d'aprofitar bé els que tenim al nostre abast i treure'ls el màxim rendiment.

En referent als objectius que em plantejava a l'inici d'aquest treball de final de grau podem dir que el grau d'assoliment ha estat satisfactori, ja que analitzant els resultats obtinguts conjuntament amb els instruments de recerca d'informació podem observar una estructura justificada i amb fonaments establerts dintre del marc teòric.

Un altre punt que m'agradaria que quedés reflectit és el treball personal que he realitzat, als passos que he seguit per a l'elaboració de la proposta d'activitats per a fomentar les relacions. Un cop fixada la idea de crear una proposta d'unitat didàctica, calia esmenar quines anàvem a ser i els materials amb què es treballarà. Volia que l'aprenentatge col·laboratiu i l'educació artística anessin de la mà, no que una sobrepasse a l'altre per aquest motiu les activitats es proposen grupals però les tècniques emprades són diferents en cada sessió. És aquesta varietat la que considero que farà que tinguin igual importància.

8. DOCUMENTACIÓ, BIBLIOGRAFIA I REFERENCIES

Fernández, L. (2007). ¿Cómo se elabora un cuestionario?, ButlleX LaRecerca, marzo, 1-9

Gardner, H., 1993, Múltiple Intelligences: Frames of Mind, Nueva York, Basic Books.

Girona L. (9 d'abril de 2014). Com aplicar el pensament crític a l'educació [Entrada del blog]. Ladislau Girona. Recuperat de <http://www.laugirona.cat/2014/04/com-aplicar-el-pensament-critic-leducacio.html>

LOWENFELD, V.; BRITAIN, W. L. (1971): Desarrollo de la capacidad creadora. Buenos Aires. Editorial Kapelusz.

Martín Ruiz, Gema (2015). Enseñanza: hacia una metodología activa. Espanya: Pedalogia, web d'oci educatiu. Recuperat de <http://www.pedalogia.com/metodo-y-actividades/metodologia-activa/>

Ovejero, A. (1990). El Aprendizaje Cooperativo: Una alternativa eficaz a la enseñanza tradicional. Barcelona: PPU.

9. ANNEXOS

Annex 1 Activitats de la proposta:

SESSIÓ 1

Objectius específics:

- Desenvolupar l'escolta activa.
- Respectar el torn de paraula.
- Descobrir diferents artistes relacionats amb la pintura, escultura i el gravat.

Assemblea

Ens asseurem tots en rotllana a terra per a parlar del tema proposat. La mestra l'introduirà i llançarà preguntes als infants perquè aquests facin les seves aportacions, ella anotarà les seves inquietuds a la pissarra. Això ens servirà per a saber el punt de partida dels infants i també per a despertar curiositat en ells sobre el tema que se'ls proposa. Parlarem sobre l'art, ens centrarem en la pintura i l'escultura però també parlarem d'altres tècniques.

Qui és tota aquesta gent?

El que es pretén en aquesta sessió és que tinguin el primer contacte amb diversos autors, per aquest motiu els presentarem unes làmines amb fotografies de diversos artistes i les seves obres. Parlarem de quines ens agraden i de les emocions que sentim en veure-les, dels colors utilitzats, dels materials, etc. Els elegits seran: Pablo Ruiz Picasso, Vicent van Gogh, Joan Miró i Ferrà, Joan García Ripollés i Cristina Guzmán Traver. Seleccionats per la manera de treballar les diferents tècniques i també per la proximitat que els suposen alguns als infants.

Per a finalitzar la primera sessió farem una proposta als infants, els proposarem fer un espai a la classe per al projecte on podrem exposar tot el que anirem treballant al llarg de les sessions.

SESSIÓ 2

Objectius específics:

- Fomentar el treball cooperatiu.
- Conèixer la tècnica de l'esquitx.
- Mostrar respecte en vers les seves produccions artístiques i les dels seus companys.

Assemblea

Per iniciar la sessió ens centrarem un poc més en la pintura de Joan Miró, sobretot en les seves pintures més acolorides. S'elegirà el grup responsable de recollir.

El nostre racó de l'art

Es proposarà al grup classe realitzar quadres amb cartolines grans per al racó de l'art. Es formaran quatre grups i aquests hauran d'escollir tres colors cadascun arribant a un consens entre els components. La mestra els repartirà raspalls de diferents mesures per a realitzar el mural amb la tècnica de l'esquitx. Hauran de treballar amb la limitació del color i arribant a un consens a l'hora de desenvolupar el dibuix. Podem oferir les cartolines i que els grups realitzen el dibuix o oferir cartolines en inspiracions de les obres de Miró o que ells les pintin. Podran realitzar el dibuix que ells vulguin o seguir els passos de l'artista.

Realitzarem una assemblea final, la primera part servirà per a observar totes les creacions i donar la seva opinió sempre des del respecte i la companyonia. En la segona part la que se'ls proposarà als infants fer grups de quatre que cada dia seran els que s'encarreguin de recollir el material, la resta de classe ajudarà també a endreçar, cada grup elegirà un nom artístic (potser el d'un dels autors proposats com; els Picasso). Estaran en una llista al racó dels artistes. I d'aquesta manera les responsabilitats quedaran clares des d'un principi.

Obra final:

SESSIÓ 3

Objectius específics:

- Fomentar el treball cooperatiu.
- Desenvolupar la psicomotricitat fina.
- Treballar amb la pintura de dits i esponges.
- Respectar les seves pròpies produccions i les dels seus companys.

Assemblea

En l'assemblea inicial parlarem amb més deteniment de Pablo Picasso. Sobre les seves pintures en les quals representa les mans humanes, la forma en la que pinta i els detalls que veiem en la pintura. S'elegirà el grup responsable de recollir.

Fem els nostres puzles

En aquesta activitat, l'alumnat realitzarà puzles. Es distribuirà als infants en grups de quatre, se'ls repartiran fulls de colors i de diferents mides, hauran de repassar les mans dels components dintre del paper, no a tots els papers cabran totes les mans dels components, caldrà que els components s'organitzen i mitjançant el consens decideixen com posaran les mans. Un cop estiguin dibuixades es repassaran amb retoladors i les pintaran amb pintura de dits i esponges de diferents mides i formes. Un cop seques la mestra realitzarà una quadrícula a cada dibuix, ells hauran de tallar amb les tisores per a crear les peces del puzle. Per últim es plastificaran els trossos i es deixaran els puzles al racó per a poder jugar-hi.

Per acabar la sessió es disposaran tots els alumnes en una rotllana i es parlarà sobre com s'han sentit en realitzar aquesta activitat, si han sorgit conflictes i com s'han solucionat amb facilitat. La resta podrà aportar les seves opinions i respostes als diversos problemes amb els quals s'han trobat.

Obra final:

SESSIÓ 4

Objectius específics:

- Fomentar el treball cooperatiu.
- Treballar sense el sentit de la vista.
- Mostrar sentiment de companyonia en vers els altres.
- Reconèixer i representar les figures geomètriques.
- Explorar les possibilitats de treballar amb la plastilina.

Assemblea

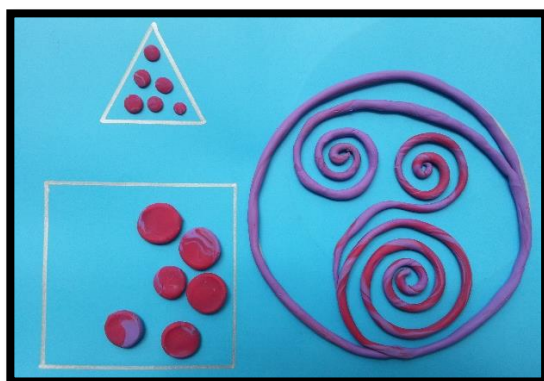
En aquesta sessió repassarem les tècniques que hem treballat i exposarem el tema de treball. S'elegirà el grup responsable de recollir.

Jo t'ajudo!

En aquesta sessió distribuïem als infants per parelles. L'activitat consistirà en el fet que un de la parella tindrà els ulls tapats amb un mocador i l'altre serà el que li indicarà que ha de dibuixar. Els que no tindran els ulls tapats hauran de mirar les figures que mostrarà la mestra; triangle, cercle o quadrat (les figures s'adaptaran a les edats que es tingui a l'aula). Aquests segons podran ajudar a la seva parella a dibuixar les figures que van apareixent, però el que tindrà els ulls tapats no pot soltar el llapis. Un cop hauran dibuixat tres figures es canviaran els papers, però abans el que haurà dibuixat amb els ulls tapats repassarà amb retoladors les figures que ha realitzat. Després decoraran entre els membres de la parella els dibuixos realitzant tires de plastilina i col·locant-les a sobre de les figures dibuixades.

Per finalitzar la sessió exposarem els resultats al racó del projecte i parlarem de com ens hem sentit en tenir els ulls tapats i també sobre l'ajuda rebuda del company. Joc lliure al racó on podran mirar les làmines dels autors, els llibres i també jugar amb els puzles que van realitzar.

Obra final:

SESSIÓ 5

Objectius específics:

- Fomentar el treball cooperatiu.
- Potenciar el gust pel treball en equip.
- Treballar amb la tècnica de ceres i vernís.

Assemblea

Es repassarà el treballat en les sessions anteriors i s'elegirà el grup responsable de recollir, es farà especial esmena a les làmines de van Gogh per a realitzar aquesta sessió.

Quina pintura serà?

En aquesta sessió es realitzarà un mural abstracte en el qual els infants participaran en petits grups de tres. A cada grup se li donarà un full DINA-3 amb una part de la pintura de la nit estelada, obra pintada per Vicent van Gogh l'any 1889. El pintaran amb ceres sense saber quin serà el resultat final i seguidament li passarem una capa de vernís. Per últim entre tots es muntarà el mural. La part final de la sessió consistirà a parlar sobre la pintura que ha sortit del mural.

Obra final:

SESSIÓ 6

Objectius específics:

- Fomentar el treball cooperatiu.
- Elaborar peces de roba.
- Desenvolupar la psicomotricitat fina.

Assemblea inicial

Repassem les coses que anteriorment hem treballat i s'elegirà el grup responsable de recollir.

Dissenyem peces de roba

Distribuïrem el grup-classe en quatre petits grups als què els encarregarem diverses tasques. En aquesta sessió els infants dissenyaran en grups diverses peces de roba amb bosses de plàstic i papers adhesius que hauran de retallar i després apegar. Per a retallar les bosses de plàstic serà necessària l'ajuda de la mestra. Per a finalitzar s'exposaran totes les peces de roba i tots junts els observaran i expressaran la seva opinió sobre els diferents treballs.

Obra final:

SESSIÓ 7

Objectius específics:

- Fomentar el treball cooperatiu.
- Elaborar peces de roba.
- Desenvolupar la psicomotricitat fina.
- Treballar amb el plàstic i el paper adhesiu.

Assemblea

S'elegirà el grup responsable de recollir. En centrarem en les escultures dels artistes que tenim a les làmines del racó de Joan Miró i Ripollès.

Concurs d'escultures

Distribuïrem als infants de l'aula en grups de quatre components. Per grups els repartirem diferents materials reciclats com tubs de paper de WC o de cuina, ampolles de diferents mesures, etc. Seguidament les pintaran i les exposarem a l'aula. Per acabar tots observarem les diferents escultures que els grups han creat i donarem la nostra opinió.

Obra final:

SESSIÓ 8

Objectius específics:

- Reconèixer els nombre del 1 al 9.
- Prendre contacte amb les grafies fins al 20.
- Treballar la visió personal d'un mateix mitjançant l'autoretrat.
- Treballar en equip per aconseguir un objectiu grupal.

Assemblea

S'elegirà el grup responsable de recollir i es parlarà amb ajuda del racó dels passos que hem aconseguit fins ara, observant les obres finals i les tècniques emprades.

El lladre de quadres

La primera part de l'activitat consisteix en què els infants realitzen un autoretrat d'ells mateixos de manera individual. La segona part del joc el realitzarem en gran grup. Consisteix en dues làmines DINA-3 on apareixen 4 prestatgeries en les quals col·locarem els autoretrats dels alumnes i un camí amb nombres fins al 20, els infants seran l'artista dels quadres que trobarem als prestatges i lluitaran tots junts en contra del lladre que els vol robar, hauran de llençar dos daus, depenent del resultat podran avançar i agafar alguna pintura o avançarà el lladre. Han d'aconseguir salvar totes les pintures abans que el lladre entre a la sala de les prestatgeries. Joc lliure al racó amb els materials que ells han creat.

Obra final:

SESSIÓ 9

Objectius específics:

- Treballar en equip.
- Representar una obra teatral.
- Desenvolupar l'escolta activa.

Assemblea

S'elegirà el grup responsable de recollir.

El nostre conte

Aquesta sessió consisteix en la representació per part de tots els infants d'un conte creat per la mestra que tracta d'uns artistes i les seves creacions. Els alumnes dividits en grups hauran d'anar representant el que els va narrar la mestra. Aniran vestits amb les peces de roba que van crear en una de les sessions anteriors. En la representació hi haurà dos grups. Parlaran de com s'han sentit durant la representació.

Obra final:

ELS ARTISTES DE L'ESCOLA

Hi havia una vegada un grup d'infants que tenien un taller de pintura on desenvolupaven el seu art. Els artistes eren molt amables i sempre tenien un somriure a la cara. Un dia, van decidir anar a donar un tomb mentre la resta seguia treballant en les seves creacions.

Els artistes van anar a parar a un rierol on es sentia el soroll de l'Aigua i dels ocells cantar, van decidir estirar-se a la gespa i estant allí van sentir unes veus que demanaven ajuda no molt lluny d'allí. Van decidir córrer per a veure que passava. Era una família a la qual se li havia enderrocat la casa on vivien ja que era molt antiga. La família els va explicar que estaven molt tristos perquè amb els diners que tenien només podrien refer-la però no podrien comprar obres d'art ni escultures.

Els artistes es van quedar mirant entre ells i van marxar de nou al taller. En arribar van parlar sobre com els podien ajudar a arreglar la casa, que podien fer per ells? Després de molt pensar... tenien una idea! Ells crearien quadres i escultures per a la casa d'aquella família. Unes setmanes després van tornar a la vora del riu, però aquest cop, carregats amb tots els presents, quan els nens de la família els van veure en totes aquelles obres es van posar a saltar d'alegria. Els artistes estàvem molt contents amb la seva feina i la família com que els estava eternament agraïda els va convidar a dinar.

SESSIÓ 10

Objectius específics:

- Treballar la tècnica de l'escultura.
- Conèixer amb què s'elabora la pasta de sal.
- Fomentar el treball cooperatiu.
- Gaudir amb el treball en equip.

Assemblea

En aquesta primera part tornarem a les làmines inicials amb les pintures i les escultures dels diferents autors prestant especial atenció a l'artista Cristina Guzmán. S'elegirà el grup responsable de recollir.

El nostre taller de ceràmica

Per a realitzar aquesta sessió es distribuirà als alumnes per parelles. Parlarem dels materials amb què es poden crear les escultures. Se'ls proposarà que ells creïn la seva escultura per parelles. Es repartirà a cada parella tres boles de pasta de sal, de color blau, groc i roig. Es permetrà que les parelles realitzin lliurement la seva escultura, amb el toc personal de cada component de la parella. Després es couran les peces al forn o es deixaran assecar a l'aire. Finalment es presentaran les escultures a la resta de classe i es parlarà del treball realitzat.

Obra final:

SESSIÓ 11

Objectius específics:

- Fomentar el treball cooperatiu.
- Gaudir de l'activitat.
- Mostrar als pares el treball de l'aula.
- Desenvolupar la psicomotricitat dina.

Assemblea

S'elegirà el grup responsable de recollir. Es realitzarà una assemblea amb els pares on se'ls mostrarà tot el treball dels seus fills, les obres i els diversos jocs que han realitzat durant les sessions.

Que farem amb tanta fruita?

Per a acabar amb el projecte realitzarem dos grans grups, en els quals seran meitat alumnes i meitat pares. Realitzarem una sessió de creació d'escultures mitjançant broquetes de fruita (síndria, pinya, maduixa, etc.) s'escolliran les fruites de la temporada. Després exposarem les obres i parlarem de quines ens agraden i per què. Per acabar l'alumnat podrà mostrar i jugar lliurement amb els pares als jocs del racó.

Obra final:

Annex Qüestionari (Tècniques d'observació i recollida de dades empíriques, instruments o estratègies de documentació d'esdeveniments.)

QÜESTIONARI Numeració del 0 (no/mai) a 4 (si/sempr)	Sexe: Dona					OBSERVACIONS
	Tasca: Mestre d'educació infantil					
PREGUNTA	0	1	2	3	4	
1. Es segreguen els infants per grups d'edats quan tenen joc lliure a l'aula?				x		
2. Apareixen actituds d'ajuda entre els infants de diferents edats a l'hora de realitzar tasques?				x		
3. Coneixes els grups cooperatius?					x	
4. Utilitzes activitats on s'ha de treballar de forma cooperativa per a assolir un objectiu?			x			És difícil tenint a l'aula edats diferents.
5. S'observa una actitud de respecte entre companys de diferents edats?			x			
6. S'escolten frases d'ànim cap aquells companys als què els pot costar més la tasca?			x			El meu grup en particular no destaca per aquest fet.
7. A l'hora del joc lliure, s'exclou algun xiquet/a de l'aula?		x				Poques vegades.
8. Apareixen actituds de superioritat per part d'alguns alumnes?	x					
9. S'observa que els xiquets/es comparteixen els materials per a aconseguir l'objectiu de l'activitat?			x			Els costa.
10. A l'hora de treballar a l'aula els alumnes estan agrupats per nivells d'edat?					x	
11. Hi ha a l'aula racons destinats als alumnes d'educació infantil?					x	
12. Hi ha a l'aula racons destinats als alumnes d'educació primària?	x					
13. A l'hora del pati els alumnes juguen indistintament de la seva edat?			x			Hi ha vegades de tot.
14. Es treballa amb llibres a l'aula?					x	
15. Es treballa mitjançant projectes a l'aula?			x			Infantil sí.

QÜESTIONARI Numeració del 0 (no/mai) a 4 (si/sempr)	Sexe: Dona					OBSERVACIONS
	Tasca: Mestra d'educació infantil					
PREGUNTA	0	1	2	3	4	
1. Es segreguen els infants per grups d'edats quan tenen joc lliure a l'aula?		x				Normalment no.
2. Apareixen actituds d'ajuda entre els infants de diferents edats a l'hora de realitzar tasques?				x		
3. Coneixes els grups cooperatius?					x	
4. Utilitzes activitats on s'ha de treballar de forma cooperativa per a assolir un objectiu?				x		En alguns casos sí.
5. S'observa una actitud de respecte entre companys de diferents edats?				x		
6. S'escolten frases d'ànim cap aquells companys als què els pot costar més la tasca?			x			
7. A l'hora del joc lliure, s'exclou algun xiquet/a de l'aula?	x					En cap cas, a la meua aula hi ha un nen amb discapacitat i és un més.
8. Apareixen actituds de superioritat per part d'alguns alumnes?		x				Els grans alguna vegada...
9. S'observa que els xiquets/es comparteixen els materials per a aconseguir l'objectiu de l'activitat?			x			
10. A l'hora de treballar a l'aula els alumnes estan agrupats per nivells d'edat?					x	
11. Hi ha a l'aula racons destinats als alumnes d'educació infantil?					x	
12. Hi ha a l'aula racons destinats als alumnes d'educació primària?						No tinc alumnes de primària a l'aula.
13. A l'hora del pati els alumnes juguen indistintament de la seva edat?				x		Alguns cops es segreguen.
14. Es treballa amb llibres a l'aula?					x	
15. Es treballa mitjançant projectes a l'aula?					x	

QÜESTIONARI Numeració del 0 (no/mai) a 4 (si/sempre)	Sexe: Dona					
	Tasca: Mestra d'educació infantil					
PREGUNTA	0	1	2	3	4	OBSERVACIONS
1. Es segreguen els infants per grups d'edats quan tenen joc lliure a l'aula?				x		
2. Apareixen actituds d'ajuda entre els infants de diferents edats a l'hora de realitzar tasques?				x		
3. Coneixes els grups cooperatius?					x	
4. Utilitzes activitats on s'ha de treballar de forma cooperativa per a assolir un objectiu?			x			Treballem individualment a l'aula.
5. S'observa una actitud de respecte entre companys de diferents edats?				x		
6. S'escolten frases d'ànim cap aquells companys als què els pot costar més la tasca?		x				No solen animar als altres i no se'ls demana.
7. A l'hora del joc lliure, s'exclou algun xiquet/a de l'aula?	x					
8. Apareixen actituds de superioritat per part d'alguns alumnes?			x			
9. S'observa que els xiquets/es comparteixen els materials per a aconseguir l'objectiu de l'activitat?				x		
10. A l'hora de treballar a l'aula els alumnes estan agrupats per nivells d'edat?					x	
11. Hi ha a l'aula racons destinats als alumnes d'educació infantil?					x	
12. Hi ha a l'aula racons destinats als alumnes d'educació primària?						No hi ha alumnes de primària a classe.
13. A l'hora del pati els alumnes juguen indistintament de la seva edat?		x				Solen jugar pe edats.
14. Es treballa amb llibres a l'aula?					x	
15. Es treballa mitjançant projectes a l'aula?					x	

QÜESTIONARI	Sexe: Dona					
Numeració del 0 (no/mai) a 4 (si/sempr)	Tasca: Mestra d'educació infantil					
PREGUNTA	0	1	2	3	4	OBSERVACIONS
1. Es segreguen els infants per grups d'edats quan tenen joc lliure a l'aula?				x		
2. Apareixen actituds d'ajuda entre els infants de diferents edats a l'hora de realitzar tasques?			x			
3. Coneixes els grups cooperatius?					x	
4. Utilitzes activitats on s'ha de treballar de forma cooperativa per a assolir un objectiu?		x				
5. S'observa una actitud de respecte entre companys de diferents edats?				x		
6. S'escolten frases d'ànim cap aquells companys als què els pot costar més la tasca?		x				
7. A l'hora del joc lliure, s'exclou algun xiquet/a de l'aula?	x					
8. Apareixen actituds de superioritat per part d'alguns alumnes?			x			
9. S'observa que els xiquets/es comparteixen els materials per a aconseguir l'objectiu de l'activitat?			x			
10. A l'hora de treballar a l'aula els alumnes estan agrupats per nivells d'edat?					x	
11. Hi ha a l'aula racons destinats als alumnes d'educació infantil?					x	
12. Hi ha a l'aula racons destinats als alumnes d'educació primària?	x					
13. A l'hora del pati els alumnes juguen indistintament de la seva edat?		x				
14. Es treballa amb llibres a l'aula?					x	
15. Es treballa mitjançant projectes a l'aula?				x		

QÜESTIONARI Numeració del 0 (no/mai) a 4 (si/sempr)	Sexe: Dona					OBSERVACIONS
	Tasca: Mestre d'educació infantil i primària					
PREGUNTA	0	1	2	3	4	
1. Es segreguen els infants per grups d'edats quan tenen joc lliure a l'aula?			x			A vegades.
2. Apareixen actituds d'ajuda entre els infants de diferents edats a l'hora de realitzar tasques?				x		
3. Coneixes els grups cooperatius?					x	
4. Utilitzes activitats on s'ha de treballar de forma cooperativa per a assolir un objectiu?		x				Rarament ja que treballem amb els llibres.
5. S'observa una actitud de respecte entre companys de diferents edats?				x		
6. S'escolten frases d'ànim cap aquells companys als què els pot costar més la tasca?			x			
7. A l'hora del joc lliure, s'exclou algun xiquet/a de l'aula?	x					
8. Apareixen actituds de superioritat per part d'alguns alumnes?				x		
9. S'observa que els xiquets/es comparteixen els materials per a aconseguir l'objectiu de l'activitat?			x			Els costa un poc.
10. A l'hora de treballar a l'aula els alumnes estan agrupats per nivells d'edat?					x	
11. Hi ha a l'aula racons destinats als alumnes d'educació infantil?					x	
12. Hi ha a l'aula racons destinats als alumnes d'educació primària?					x	No són racons com a tal però tenen espais dintre de l'aula.
13. A l'hora del pati els alumnes juguen indistintament de la seva edat?		x				
14. Es treballa amb llibres a l'aula?					x	
15. Es treballa mitjançant projectes a l'aula?			x			No sempre.

QÜESTIONARI Numeració del 0 (no/mai) a 4 (si/sempr)	Sexe: Dona					OBSERVACIONS
	Tasca: Alumna en pràctiques					
PREGUNTA	0	1	2	3	4	
1. Es segreguen els infants per grups d'edats quan tenen joc lliure a l'aula?				x		Molts cops.
2. Apareixen actituds d'ajuda entre els infants de diferents edats a l'hora de realitzar tasques?			x			
3. Coneixes els grups cooperatius?					x	
4. Utilitzes activitats on s'ha de treballar de forma cooperativa per a assolir un objectiu?	x					
5. S'observa una actitud de respecte entre companys de diferents edats?				x		
6. S'escolten frases d'ànim cap aquells companys als què els pot costar més la tasca?		x				
7. A l'hora del joc lliure, s'exclou algun xiquet/a de l'aula?	x					
8. Apareixen actituds de superioritat per part d'alguns alumnes?			x			Sobretot si hi ha de primària.
9. S'observa que els xiquets/es comparteixen els materials per a aconseguir l'objectiu de l'activitat?		x				
10. A l'hora de treballar a l'aula els alumnes estan agrupats per nivells d'edat?					x	
11. Hi ha a l'aula racons destinats als alumnes d'educació infantil?					x	
12. Hi ha a l'aula racons destinats als alumnes d'educació primària?						No hi havia primària a la meua aula.
13. A l'hora del pati els alumnes juguen indistintament de la seva edat?				x		
14. Es treballa amb llibres a l'aula?					x	
15. Es treballa mitjançant projectes a l'aula?					x	

QÜESTIONARI Numeració del 0 (no/mai) a 4 (si/sempre)	Sexe: Dona					OBSERVACIONS
	Tasca: Alumna en pràctiques					
PREGUNTA	0	1	2	3	4	
1. Es segreguen els infants per grups d'edats quan tenen joc lliure a l'aula?		x				
2. Apareixen actituds d'ajuda entre els infants de diferents edats a l'hora de realitzar tasques?		x				
3. Coneixes els grups cooperatius?					x	
4. Utilitzes activitats on s'ha de treballar de forma cooperativa per a assolir un objectiu?	x					
5. S'observa una actitud de respecte entre companys de diferents edats?					x	
6. S'escolten frases d'ànim cap aquells companys als què els pot costar més la tasca?		x				
7. A l'hora del joc lliure, s'exclou algun xiquet/a de l'aula?	x					
8. Apareixen actituds de superioritat per part d'alguns alumnes?				x		
9. S'observa que els xiquets/es comparteixen els materials per a aconseguir l'objectiu de l'activitat?			x			
10. A l'hora de treballar a l'aula els alumnes estan agrupats per nivells d'edat?					x	
11. Hi ha a l'aula racons destinats als alumnes d'educació infantil?					x	
12. Hi ha a l'aula racons destinats als alumnes d'educació primària?		x				Hi ha algun espai.
13. A l'hora del pati els alumnes juguen indistintament de la seva edat?		x				
14. Es treballa amb llibres a l'aula?					x	
15. Es treballa mitjançant projectes a l'aula?					x	

QÜESTIONARI Numeració del 0 (no/mai) a 4 (si/sempre)	Sexe: Home					OBSERVACIONS
	Tasca: Alumne en pràctiques					
PREGUNTA	0	1	2	3	4	
1. Es segreguen els infants per grups d'edats quan tenen joc lliure a l'aula?				x		
2. Apareixen actituds d'ajuda entre els infants de diferents edats a l'hora de realitzar tasques?			x			
3. Coneixes els grups cooperatius?					x	
4. Utilitzes activitats on s'ha de treballar de forma cooperativa per a assolir un objectiu?	x					
5. S'observa una actitud de respecte entre companys de diferents edats?				x		
6. S'escolten frases d'ànim cap aquells companys als què els pot costar més la tasca?		x				
7. A l'hora del joc lliure, s'exclou algun xiquet/a de l'aula?	x					
8. Apareixen actituds de superioritat per part d'alguns alumnes?			x			
9. S'observa que els xiquets/es comparteixen els materials per a aconseguir l'objectiu de l'activitat?		x				
10. A l'hora de treballar a l'aula els alumnes estan agrupats per nivells d'edat?					x	
11. Hi ha a l'aula racons destinats als alumnes d'educació infantil?					x	
12. Hi ha a l'aula racons destinats als alumnes d'educació primària?	x					
13. A l'hora del pati els alumnes juguen indistintament de la seva edat?		x				
14. Es treballa amb llibres a l'aula?					x	
15. Es treballa mitjançant projectes a l'aula?					x	

Resultats de les enquestes a les professores i l'alumnat de pràctiques.

RESULTATS QÜESTIONARI (MESTRES I ALUMNES EN PRÀCTIQUES)					
PREGUNTA	0	1	2	3	4
1. Es segreguen els infants per grups d'edats quan tenen joc lliure a l'aula?		2	1	5	
2. Apareixen actituds d'ajuda entre els infants de diferents edats a l'hora de realitzar tasques?		1	3	4	
3. Coneixes els grups cooperatius?					8
4. Utilitzes activitats on s'ha de treballar de forma cooperativa per a assolir un objectiu?	3	2	2	1	
5. S'observa una actitud de respecte entre companys de diferents edats?			1	6	1
6. S'escolten frases d'ànim cap aquells companys als què els pot costar més la tasca?		5	3		
7. A l'hora del joc lliure, s'exclou algun xiquet/a de l'aula?	7	1			
8. Apareixen actituds de superioritat per part d'alguns alumnes?	1	1	4	2	
9. S'observa que els xiquets/es comparteixen els materials per a aconseguir l'objectiu de l'activitat?		3	4	2	
10. A l'hora de treballar a l'aula els alumnes estan agrupats per nivells d'edat?					8
11. Hi ha a l'aula racons destinats als alumnes d'educació infantil?					8
12. Hi ha a l'aula racons destinats als alumnes d'educació primària?	3	1			1
13. A l'hora del pati els alumnes juguen indistintament de la seva edat?		5	1	2	
14. Es treballa amb llibres a l'aula?					8
15. Es treballa mitjançant projectes a l'aula?			2	1	5

Tècnica d'observació participativa; registre anecdòtic.

REGISTRE ANECDÒTIC	
DATA:	EDAT:
ALUMNE/A:	OBSERVADORA:
CONTEXT:	
DESCRIPCIÓ DE LA CONDUCTA:	
VALORACIÓ:	

Tècnica d'observació participativa; Escala d'estimació.

ESCALA D'ESTIMACIÓ					
CONDUCTA	MAI	ALGUNES VEGADES	BASTANTES VEGADES	QUASI SEMPRE	SEMPRE
Ha augmentat el nombre de relacions afectives entre els alumnes de l'aula.					
Mostren interès per l'estat dels iguals de l'aula.					
Col·laboren amb el grup per a aconseguir els objectius de la sessió.					
Mostren respecte pels temps que necessiten els seus companys a l'hora de realitzar una mateixa activitat.					
Han desenvolupat la seva creativitat observant els resultats artístics.					